

Liegen doen we allemaal

Jan Henk van der Velden schreef een boek over de leugenladder. Hij verzorgt de eerste in een serie lezingen over liegen bij Studium Generale in Groningen

Door Mannus van der Laan

Smoesjes, uitvluchten en leugentjes om bestwil: wie maakt er geen gebruik van? We liegen wat af in het leven. Uit sommige onderzoeken blijkt zelfs dat we tientallen keren per dag oneerlijk zijn. "Wanneer je de geaccepteerde leugens meerekent, kom je al snel op zo'n hoog aantal uit", zegt Jan Henk van der Velden.

Als advocaat heeft hij dagelijks te maken met waarheidsvinding. Logisch dat hij een bovengemiddelde interesse in liegen heeft. Al enkele jaren houdt hij er lezingen over, totdat een uitgever hem vroeg er een boek over te schrijven. "Wat begon als een praatje van een uur, dijde uit tot een boek met meer dan tweehonderd bladzijden."

Over liegen is al veel gepubliceerd. Vooral over de vraag hoe je mensen kunt betrappen op liegen, aan de hand van gezichtsuitdrukkingen. Het blijkt minder eenvoudig dan gedacht. Liegen is ook in een ander opzicht geen eenduidig fenomeen. Je kunt de wereld niet indelen in eerlijke en oneerlijke mensen. "Was het maar zo gemakkelijk", schrijft Van der Velden in *Iedereen liegt, maar ik niet*. "Niemand liegt altijd en niemand spreekt altijd de waarheid."

Het begint al in de vroegste jeugd. Kinderen die in hun broek hebben geplast, houden dat uit schaamte het liefst voor zich. Er wordt hen geleerd dat ze eerlijk moeten zijn. Maar tegelijk horen ze dat ze niet altijd de waarheid mogen spreken. Daartussen moeten ze behendig laveren. Als ze een cadeautje van iemand krijgen, mogen ze niet zeggen dat ze het waardeloos vinden.

Dezelfde codes zijn van kracht in de grote mensenwereld. Veel personen kunnen de verleiding om te liegen niet weerstaan, zegt Van der Velden. "Eerlijkheid moet je je kunnen permitteren", schrijft hij. "Mensen willen hun fouten graag verhullen. Op de werkvloer willen ze geen gezichtsverlies lijden. Dat doen ze uit zelfbescherming, bijvoorbeeld om hun baan te behouden."

Centraal in het boek staat de zogeheten liegladder. Dat is een rangorde van leugens (zie afbeelding) naar de schade die ze anderen berokkenen. Van der Velden heeft deze opgesteld om de ernst van de leugen te bepalen. De begane grond is de waarheid, hoewel die natuurlijk niet per definitie een vaststaand gegeven is. Sommige waarheden zijn zo klaar als een klontje, veel andere zijn subjectief. De eerste trede op de liegladder is voor de onbedoelde onwaarheid.

Op de volgende treden van de ladder staan de leugentjes die niemand schaden. Daartoe behoren onder meer de onderhoudende overdrijving en de feelgoodleugen. "Dat soort leugens functioneren als de

▲ Jan Henk van der Velden

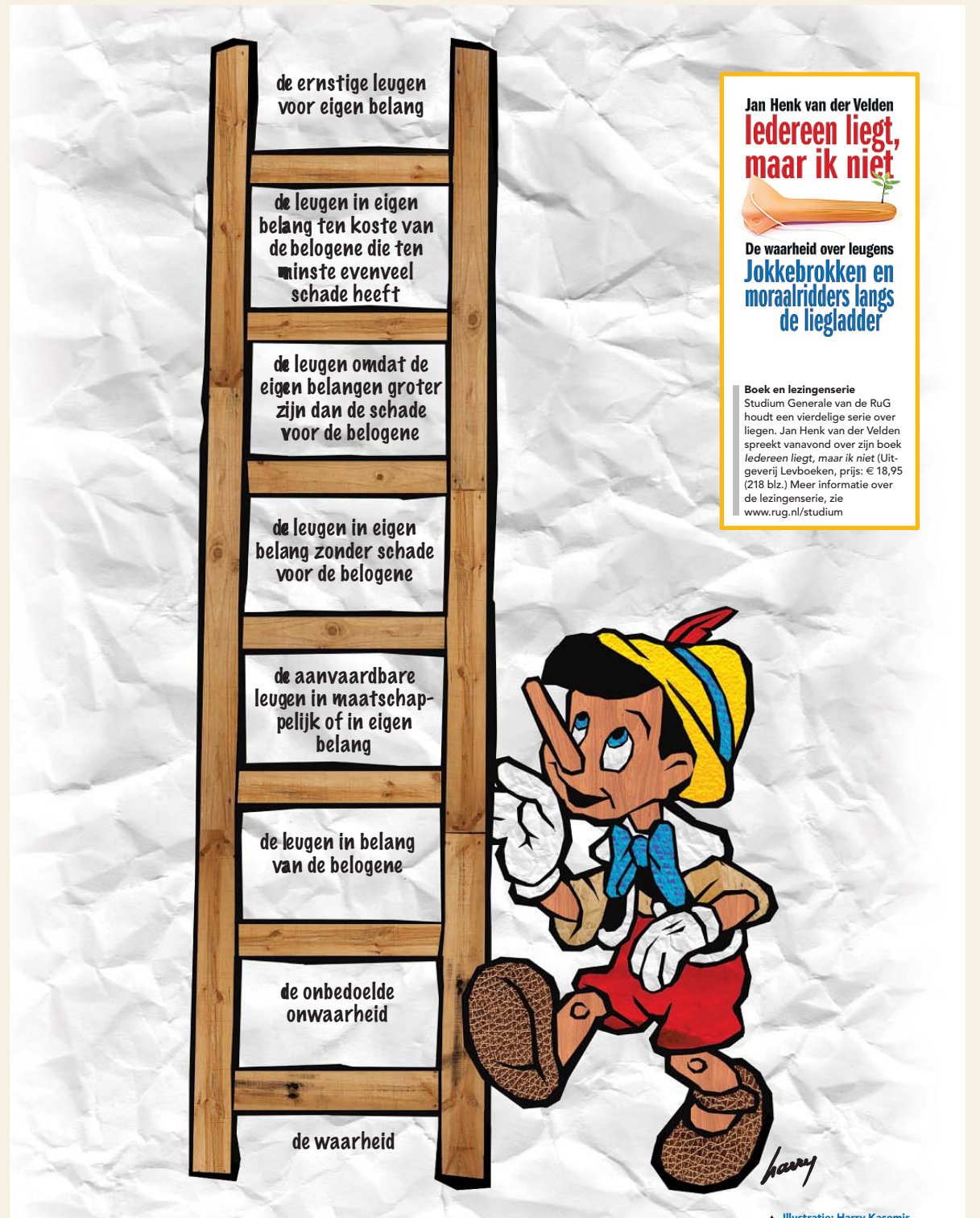
smeerolie van de samenleving. De collega die je complimenteert met haar nieuwe legging, terwijl je dat niet meent. Je wilt haar niet kwetsen, maar je kunt het ook doen om in aanzien te blijven. Zelfs bij vriendschap vertellen mensen elkaar niet de waarheid. We houden het graag gezellig."

Dat is volgens Van der Velden ook het dubbele eraan: de meeste mensen hebben eerlijkheid hoog in het vaandel staan, maar willen zelf niet graag met de harde waarheid geconfronteerd worden. De 'liegdissonant' – een persoon die tegen de norm in anderen wel de waarheid in hun gezicht slingert (kortweg 'de botte boer') – kan op weinig waardering rekenen. "Iemand die dat te vaak doet, komt op een gegeven moment alleen te staan."

Op de bovenste treden van de liegladder staan leugens die minder onschuldig zijn en echt schade toebrengen aan de belogene of de maatschappij. Met als grootste zonde de leugen die puur uit eigenbelang wordt gebedzigt. Bovenaan de ladder bevinden zich de criminele leugens waar oplichters zich van bedienen om anderen een poot uit te draaien.

In het boek van Van der Velden passeren veel publieke leugenaars de revue. Diederik Stapel, Charles Schwietert en natuurlijk ook Bill Clinton – "I did not have sexual relations with that woman, miss Lewinsky". Uiteindelijk kwam hij er mee weg. "Dat is ook een van mijn stellingen. Omdat iedereen liegt, vergeven mensen anderen hun leugens ook. Het was een privacyleugen van Clinton. Het betekent niet zonder meer dat hij ook op politiek vlak een leugenaar is."

Tegelijk was Van der Velden verbaasd hoe oprecht en betrouwbaar Clinton op de persconferentie overkwam. "Het is heel moeilijk op basis van je intuïtie in te schatten of iemand wel of niet liegt."

Jan Henk van der Velden
Iedereen liegt, maar ik niet

De waarheid over leugens
Jokkebrokken en moraalridders langs de liegladder

Boek en lezingenserie
Studium Generale van de RuG houdt een vierdelige serie over liegen. Jan Henk van der Velden spreekt vanavond over zijn boek *Iedereen liegt, maar ik niet* (Uitgeverij Levboeken, prijs: € 18,95 (218 blz.)) Meer informatie over de lezingenserie, zie www.rug.nl/studium